

Stichting KAMermuziek Amsterdam
KAM2 Internationale Strijkkwartetten
Tempera Quartet

Woensdag 11 januari 2012
Het Concertgebouw
Amsterdam
Kleine Zaal, 20.15 uur

P. I. Tsjaikovski (1840-1893)

Strijkkwartet in Bes, opus posth.

* Adagio misterioso – allegro con moto

Per Henrik Nordgren (1944-2008)

Strijkkwartet nr. 10 opus 142

* Nocturne: Adagio sostenuto

* Scherzo: Allegro

* Passacaglia: Andante

* Finale: Mattinata

pauze

George Enescu (1881-1955)

Strijkkwartet nr. 2 in G opus 22

* Molto moderato

* Andante molto sostenuto ed espressivo

* Allegretto non troppo mosso

* Con moto – Molto moderato, Energico

Tempera Quartet

Laura Vikman & Silva Koskela, *viol*

Tiila Kangas, *altviool*

Ulla Lampela, *cello*

Het Tempera Quartet, opgericht in 1997, trok al gauw de aandacht als een uitmuntend ensemble in het geboorteland Finland. Het ensemble werd ook elders even enthousiast begroet en in het seizoen 2000/2001 werd het Kwartet geselecteerd voor de 'Rising Stars' serie en debuteerden ze in het Concertgebouw. In 2010 waren ze voor het eerst te gast bij de KAM, in de Carte Blanche serie van Bram van Sambeek. Het Tempera Quartet werd genomineerd door de Finland Festivals organisatie als Young Artists of the Year in 2001. Van 2004 tot 2007 was het Tempera Quartet verantwoordelijk voor de artistieke leiding van het Riihimäki Zomerconcerten kamermuziek festival. Hun complete opname van de werken voor strijkkwartet van Jean Sibelius (BIS Records), inclusief verschillende wereldpremière opnamen, zowel als hun recente opname van Pehr Henrik Nordgren's 10e en 11e Strijkkwartet (ALBA Records) zijn met veel enthousiasme ontvangen.

Laura Vikman speelt op een Andrea Guarneri viool (1680)

Tiila Kangas een Felice Guadagnini altviool (1856) en

Ulla Lampela een Claude Pierray cello (1714), aan haar

uitgeleend door de Finse Culturele Stichting

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840-1893) -
Strijkkwartetdeel in Bes

In de zomer van 1865 tekende de 25-jarige Pjotr Iljitsj Tsjaikovski een melodie op die hij een landarbeider hoorde fluiten op het landgoed Kamenka. Het is een idyllisch oord dat toebehoort aan zijn zuster Alexandra en zijn zwager Lev Davydov, gelegen in de Oekraïne. Meermalen in zijn turbulente bestaan zoekt de componist nadien de rust van Kamenka op, vooral in tijden dat de emoties de man - zoals bekend behoorlijk neurotisch van aard - weer eens te machtig werden. Tussen haakjes, de gewoonte om volksmuziek van het platte land in zijn composities te verwerken, is Tsjaikovski zijn leven lang trouw gebleven. Na de zomer begint hij aan het componeren van een strijkkwartet. Tsjaikovski is dan in de fase van afronding van zijn opleiding aan het conservatorium van St. Petersburg. Het is niet duidelijk of de componist dit strijkkwartet in B ooit voltooid heeft. Alleen het eerste deel in Bes is in ieder geval bewaard gebleven.

Het strijkkwartetdeel begint met een lang *Adagio misterioso*, dat na enige solistische passages overgaat in een levendig *Allegro con moto*. De muziek van het *Allegro* lijkt sterk op het thema van het eerste deel van Tsjaikovski's 2^e Symfonie in c, 'Kleinrussische'. Zo heel mysterieus klinkt het inleidende *Adagio* overigens niet. Eerder vroom. Het bijkans symfonische kwartetdeel besluit in dezelfde religieuze toonzetting als het begin.

Pehr Henrik Nordgren (1944-2008) -
Strijkkwartet nr 10 opus 142

De Fin Pehr Henrik Nordgren is nagenoeg geheel een autodidactisch gevormde componist. Hij was ongeschikt om toegelaten te worden tot de compositieklas van de Sibelius Academy, maar wel in staat om musicologie te studeren aan de Universiteit van Helsinki. In privé ging hij gedurende vier jaar in de leer bij zijn oudere landgenoot, de componist Joonas Kokkonen. Tegen de tijd dat Nordgren de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt, had hij 8 symfonieën, 31 concerten en een indrukwekkende stapel kamermuziek, veelal voor strijkers, op zijn naam staan.

Stilistisch, evenals veel hedendaagse Noordse componisten, is het lastig om een eenduidig etiket op Nordgrens muziek te plakken. Zeker, Sjostakovitsj heeft hem aangemoedigd, seriële technieken hebben hem geïntrigeerd, enige jaren was hij in de ban van de Japanse cultuur en de traditionele tonaliteit is altijd op een of andere manier als een morele code in de nabijheid van zijn notenschrift gebleven.

U moet zelf maar beluisteren en beoordelen wat u van deze, al met al toch redelijk toegankelijke, aan Sjostakovitsj opgedragen, muziek vindt.

De strijkers klinken in het eerste deel, *Adagio sostenuto*, als een zacht neuriënd harmonium. Je vraagt je af waar die onbestemde, steeds ijler wordende klanken toe leiden. Wanneer het close harmony karakter oplost, doemt uit de nevel een tedere melodie op, die even later in de klankwolk weer opgaat. Pas in de laatste maten vergunt de componist de toehoorders het om nog kort van die prachtige melodie te genieten. De muziek roept het beeld op van een beslagen ruit waarachter een lieflijk meisje zich bevindt. Deel twee, *Scherzo: Allegro*. De opening is driftig, dissonant en geëxalteerd. Verbergt Nordgren achter dit schrijnende klankbeeld andermaal een parel? Nee, de beweging is en blijft een bizar scherzo, vol hoekige syncopen en dwaze intervallen. De cello opent het derde deel, *Passacaglia: Andante*, in een meditatieve bui. De andere strijkers voegen zich bij de collega. De muziek stroomt op een basso ostinato-achtige cadans voort. Dan rinkelt een belletje, de natuur komt tot leven. *Finale Mattinata*. De bedauwde takken glinsteren. Een gezelschap komt aangebangerd. Er wordt gedanst en gehost. Algehele vreugde. Pizzicati en gerinkel van belletjes, onderbroken door woest gestamp besluiten dit fascinerende vierde deel.

George Enescu (1881-1955) - Strijkkwartet nr 2 in G opus 22

Jarenlang woonde de Roemeense componist George Enescu in Parijs. Ver van huis bleef hij contacten onderhouden met zijn vrienden in zijn vaderland. In de zomermaanden bracht hij hen bezoeken. De Roemeense volksmuziek is Enescu immer dierbaar gebleven. Wie kent niet zijn opzweepende Roemeense rapsodieën? Net als bij Bartók klinkt, zij het in gesublimeerde vorm, het coloriet van de Roemeense volksmuziek ook in andere werken door.

Opus 22 bevat twee strijkkwartetten. Het eerste, in Es, componeerde Enescu in 1920. Het tweede, in G, kwam pas 31 jaar later in 1951 tot stand. Het was zijn voorlaatste compositie (alleen de kamersymfonie opus 33 volgde nog). Enescu droeg het kwartet in G op aan Mrs. Elizabeth Sprague-Coolidge, de Amerikaanse muziekmeccenas, die zo vele 20^e-eeuwse componisten tot (merendeels) kamermuzikale composities inspireerde. Enescu was geen veelschrijver, doch wat hij creëerde was van grote originaliteit en kwaliteit.

Die uitspraak is ook van toepassing op dit late strijkkwartet. Alleen al de vorm, verdeeld in twee onderscheiden blokken, is opmerkelijk. Het eerste blok bevat twee langzame bewegingen, *Molto moderato* en *Andante molto sostenuto ed espressivo*. De muziek opent in een serene stemming. Laat het thema goed tot u doordringen, want alles wat volgt in het kwartet is van dit thema afgeleid. Een beetje springerige episode in marstempo onderbreekt het gemijmer. De strijkers spelen in deel twee 'con sordino', d.w.z. met dempers. De componist spint in een gedragen tempo een dicht weefsel van omfloerste klanken. De overwegend zwaarmoedige muziek klinkt als een vraag-zonder-antwoordspel. De cello tracht gedeceerd een punt achter het gesomber te zetten. Het tweede blok bestaat uit twee snelle delen. Het *Allegretto con trappo mosso* is een dissonant scherzo zonder trio. De slotnoten zijn heel verrassend. In het flamboyante slotdeel, *Con moto molto moderato, energico*, echoën volkse Roemeense melodieën en ritmes.

Han van Tulder (www.hanvantulder.nl)

Het volgende concert in de serie KAM2 is op woensdag 8 februari 2012. Párkányi Quartet speelt werken van Haydn, Puccini en Mozart Strijkkwintet met Isabel Charisius (altvioliste van het voormalige Alban Berg Quartet).

Wilt u de programmering van de KAM steunen?

Word Vriend van de KAM!

De Vrienden van de KAM leveren een belangrijke bijdrage aan de programmering.

De KAM kan uw steun goed gebruiken.

Meer informatie op www.kamconcerten.nl

De mooiste CD winkel in Amsterdam, Concerto, verzorgt vanaf dit jaar de CD verkoop bij een aantal concerten. Vrienden van de KAM krijgen 10% korting op de aankoop tijdens KAMconcerten.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van de KAM? Meld u dan nu aan voor de nieuwsbrief op www.kamconcerten.nl

Stichting KAMermuziek Amsterdam

Herengracht 51

1015 BC Amsterdam

T: 020 6812100

www.kamconcerten.nl